

Com «El País» va legitimar la violència policial l'1-O

Durant els mesos previs al referèndum, no era inhabitual llegir peces que connectaven les propostes dels independentistes amb la ideologia supremacista blanca o el nazisme | Estratègies com aquestes són claus en el procés de divisió i de construcció del rebuig

Portada del diari 'El País' del dia 1 d'octubre de 2017, contraposant la 'democràcia espanyola' al 'desafiament' independentista. | B.F.

L'1 d'octubre de 2017, la Policía Nacional va carregar contra multitud de ciutadans de Catalunya que acudien a les urnes per votar en un referèndum d'autodeterminació que el govern espanyol considerava il·legal, causant un total de 893 víctimes segons les dades de la Generalitat. Aquesta intervenció va ser vista com a "normal" per la gran majoria de l'opinió pública espanyola, fins al punt que ni hi va haver protestes, ni manifestacions, ni es va reclamar a cap càrrec polític que dimitís com a responsable dels fets. Tot plegat reflecteix el **procés de normalització social d'aquestes mesures que va tenir lloc durant els mesos previs al referèndum, normalització en què els mitjans de comunicació hi van jugar un paper essencial**. Per constatar-ho, s'ha analitzat el llenguatge emprat pel principal diari espanyol, *El País*, entre agost i octubre de 2017, analitzant-ne un total de 43.203 paraules.

El País va construir un discurs en contra de la independència de Catalunya per dues vies: d'una banda, demonitzant el govern català i la seva proposta de referèndum per la via de legitimitzar i donar veu a posicions contràries al referèndum, excloent-ne per tant una opció pro-diàleg; de l'altra, **propagant discursos anti-pluralistes afavorint el "nosaltres" per sobre l'"ells"**, normalitzant conseqüentment la intervenció policial com a mesura d'intervenció política. En cap moment el diari no

va presentar la democràcia en termes de diàleg, negociació o acords, sinó com a una eina forta per amenaçar físicament els que proposaven una cosa diferent al que estableix la Constitució espanyola.

Aquest article és una adaptació de: Reyes, A. (2020): "Spain vs. Catalonia: normalizing democracy through police intervention", Social Semiotics 30:4, p. 431-448

Cal tenir en compte que el govern català es va configurar a partir d'unes eleccions en què la majoria dels 7,5 milions de catalans va votar partits que prometien la celebració d'un referèndum. Tot i això, **El País no va donar veu a cap d'aquests polítics, intel·lectuals o ciutadans perquè defensessin o justificassin el referèndum**. D'aquesta pràctica mediàtica se'n va derivar un procés social d'exclusió, silenciament les veus de la majoria política catalana. Per tant, el diari va optar per excloure les opcions favorables al diàleg.

Aquest procés de legitimitació va constituir **la normalització d'un esdeveniment violent en nom de la unitat i la democràcia d'Espanya**, creant una paradoxa democràtica: utilitzant la repressió policial (violència en contra de votants desarmats) com a mesura constitucional i l'única opció democràtica "normal" possible per evitar el conflicte de ciutadans intentant votar.

Els processos de legitimitació (Martín Rojo i Van Dijk 1997; Reyes 2011; van Dijk 2005; van Leeuwen 2007, 2008) sovint configuren les estructures cognitives de l'audiència i, amb el pas del temps, es naturalitzen en la nostra *psique*, de tal manera que acaben sent acceptades i compartides per la societat com a creença compartida (Beasley 2004). De fet, la legitimitació és "el principal objectiu del discurs desitjat pels actors polítics" (Cap 2008). **Per normalització entenem pràctiques que situen posicions extremes en el discurs principal**, incorporant-hi posicions ideològiques que en un moment van pertànyer als marges per ser massa extremes (Wodak 2015). A través d'estratègies de normalització, mesures dràstiques passen a formar part del discurs majoritari i acceptades per la majoria.

La Policía Nacional, encerclant la gent per treure les urnes d'una escola de Sabadell. Foto: Juanma Peláez.

En aquest procés de normalització, ***El País* hi va jugar un paper clau, reproduint i expressant la posició ideològica del partit governant**, el Partit Popular (PP). El diari, de fet, es va fer seu el llenguatge i la terminologia del govern, tant als títols dels articles com als de les seccions, els títols, els enfocaments..., mostrant un "nosaltres" i un "ells" nítid (Foucault 1972, Martín Rojo 1995). En aquest escenari, "ells" -el govern català i els separatistes- eren els que provocaven i desobedien, empenien accions il·legals i trencaven Espanya i la seva unitat. I també eren els responsables de les agressions i fins i tot de la mort -la mort de la democràcia.

En diversos articles, ***El País* identificava el govern català i els partits que promovien el referèndum com a "esquerra anticapitalista"**, apel·lant a la memòria col·lectiva del poble espanyol: durant dècades, la dictadura franquista va demonitzar "els rojos". L'esquerra es manté en la memòria col·lectiva com l'enemic històric. "Els comunistes" eren "els altres" durant la dictadura franquista. El 2017, els "rojos" semblava que havien tornat.

Tampoc no era inhabitual llegir peces que connectaven les propostes dels independentistes catalans amb la ideologia supremacista blanca o el nazisme. Mitjançant l'equiparació del nacionalisme català amb el nacionalisme nazi, el mitjà situava "els altres" al nivell d'ideologies extremes com el nazisme: el moviment català que promovia el separatisme era retratat com d'esquerra radical, irracional i similar a la ideologia nazi. Estratègies com aquestes són claus en el procés de divisió i de construcció del rebuig, i descriuen els exclosos com a bojos, irracionals, immorals i malvats.

El diari també va optar per projectar, legitimar i normalitzar punts de vista, ideologies i posicions contràries al moviment independentista mitjançant la **recontextualització de veus que exclouen l'opció de diàleg** i consideraven inacceptable la proposta catalana. A la següent taula s'hi poden veure algunes de les veus que el diari va promocionar i fer-se seves:

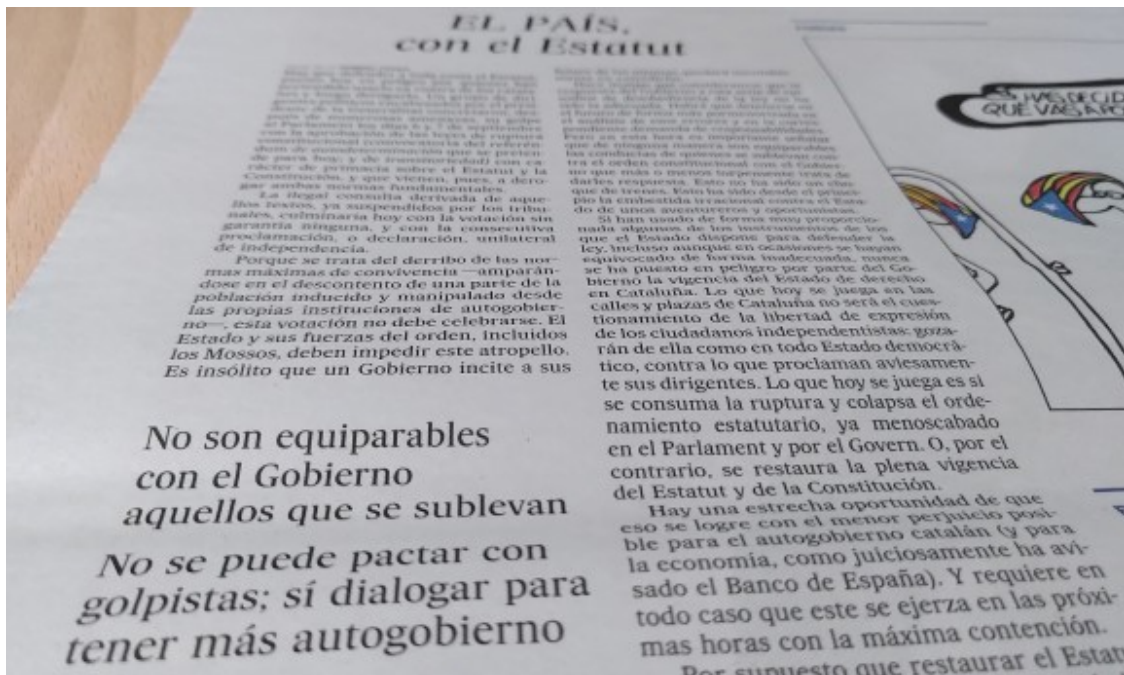
Table 1. Othering through recontextualization of voices.

Quote	Name	Title/Position
(15) "una 'salvajada'" ["Barbaric"] (8/17/2017).	Fernando de Páramo	Spokesperson of the political party "Ciudadanos" in Catalonia.
(16) "intento deliberado de escapar al control democrático" ["deliberate attempt to escape the democratic control"] (8/17/2017).	Miquel Iceta	President of the PSOE party in Catalonia.
(17) "episodio esperpéntico" ["grotesque episode"] (8/17/2017).	Xavier García Albiol	President of the PP party in Catalonia.
(18) "barbaridad jurídica" ["judicial barbarism"] (8/28/2017).	Inés Arrimadas	President of the Ciudadanos party in Catalonia.
(19) "un nuevo engaño de un proceso engañoso" ["a new trick of a deceptive process"] (8/28/2017).	Miquel Iceta	President of the PSOE party in Catalonia.

Veus recontextualitzades per part del diari 'el País' en el marc de la narració dels fets relacionats amb el referèndum. Font: Reyes, 2020.

Fins i tot hi va haver un moment en què el dirigent del PP Català Xavier García Albiol va parlar de "cop d'Estat del separatisme" (28/8/2017). Al cap del dia, "cop d'Estat" exercia de títol de la notícia, mostrant així com el diari adoptava la perspectiva política del PP. Però és que, al cap de nou dies, la frase ja apareixia sense les cometes, en un **clar exemple d'apropiació ideològica**.

El seguit d'estratègies discursives de demonització, alteralització i "ventriloquització" (Bakhtin 1981) emprades pel govern espanyol i reproduïdes pel diari *El País* constitueixen un **exemple nítid de l'ús deliberat de paraules que expliquen el camí de les paraules a les accions** (Reyes, 2011). Perquè, de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució espanyola no se'n deriven necessàriament les accions governamentals espanyoles en contra de ciutadans ordinaris intentant votar.

'El País' qualificava obertament de 'colpistes' els promotors del referèndum de l'1 d'octubre de 2017. Foto: B.F.

I és que les institucions promouen la formulació de certes ideologies mitjançant pràctiques del discurs fins que esdevenen dominants en el discurs comunitari. Així, l'ús de la policia en contra de ciutadans desarmats va acabar sent percebut pel públic en general com un fet normal. Després de l'1-O, cap polític no va dimitir, ni va demanar disculpes o va explicar la decisió del govern. **La violència policial va ser normalitzada en el discurs majoritari en contra de Catalunya.** Com a conseqüència, les queixes sorgides des de Catalunya en contra d'aquesta violència van ser vistes com a il·lògiques o fins i tot naïfs.

Per tot plegat, aquesta normalització de la violència en nom de la Constitució constitueix un exemple nítid en la política global actual en què una nació o país **normalitza les intervencions policials o militars en nom de la democràcia**, promovent o imposant conceptes positius i compartits col·lectivament en les democràcies occidentals, tals com la llibertat o la pròpia democràcia.

Bibliografia

- Bakhtin, M. (1981). *The Dialogic Imagination*. Austin, TX: University of Texas Press.
- Beasley, V. B. (2004). *You, the People: American National Identity in Presidential Rhetoric*. Austin, TX: Texas A & M University Press.
- Cap, P. (2008). "Towards the Proximity Model of the Analysis of Legitimation in Political Discourse." *Journal of Pragmatics* 40: 17-41.
- Foucault, M. (1972). *The Archeology of Knowledge*. Translated by S. Smith. London: Tavistock.
- Martín Rojo, L. (1995). "Division and Rejection: From the Personification of the Gulf Conflict to the Demonization of Saddam Hussein", *Discourse & Society* 6 (1): 49-80.
- Martín Rojo, L., and T. A. Van Dijk. (1997). "There Was a Problem, and It Was Solved!"

Legitimizing the Expulsion of 'Illegal' Immigrants in Spanish Parliamentary Discourse." *Discourse & Society* 8 (4): 523-567.

Reyes, A. (2011). "Strategies of Legitimization in Political Discourse: From Words to Actions." *Discourse & Society* 22 (6): 781-807.

van Dijk, T. A. (2005). "War Rhetoric of a Little Ally: Political Implications and Aznar's Legitimation of the War in Iraq." *Journal of Language and Politics* 4 (1): 65-92.

van Leeuwen, T. (2007). "Legitimation in Discourse and Communication." *Discourse & Communication* 1 (1): 91-112.

Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear: What Right Wing Populist Discourses Mean*. London: Sage.

També et pot interessar:

[noticiadiariambautor]93/42[/noticiadiariambautor]

[noticiadiariambautor]93/77[/noticiadiariambautor]

[noticiadiariambautor]93/53[/noticiadiariambautor]